

תהפוכות פוליטיות באירופה והשלכותיהן על העם היהודי

עמדות כלפי יהודים, יהדות, וישראל בקרב מפלגות אנטי-מערכתיות באירופה

את הציונות כמפעל קולוניאליסטי. בכל מקום שבו הם מתחזקים (יוון, ספרד, איטליה, פורטוגל, סקנדינביה), הם מאמצים עמדות אנטי-ישראליות, ומדיניותם נגד העשירים מבריחה את הנדבנים היהודים המקומיים המממנים את חיי הקהילה. אבל המקור הקונבנציונלי והעיקרי לגישת הספקנות כלפי אירופה הוא ריאקציוני ושמרני מטבעו. השמאל הקיצוני תופס את האיחוד האירופי כבלתי-דמוקרטי או כביורוקרטי מדי, בעוד מפלגות הימין הקיצוני טוענות שהאינטגרציה של אירופה מחלישה את מדינת הלאום. מפלגות אנטי-מערכתיות הפכו לשחקניות פוליטיות מרכזיות במספר ארצות, לכן חשוב לבחון כיצד ההתפתחויות הללו יכולות להשפיע על החיים היהודיים המקומיים ועל עמדותיה של אירופה כלפי המדינה היהודית.²

מסמך זה מתמקד בעיקר במפלגות הימין הקיצוני, החלוקות בדעותיהן בסוגיות יהודיות וישראליות. **תשומת לב מיוחדת מוקדשת למפלגות הימין הקיצוני הוותיקות, הטוענות כי הפנו עורף לעבר האנטישמי שלהן.**

על רקע השפל הכלכלי, השינויים הדמוגרפיים, כישלון המדיניות הרב-תרבותית, והידרדרות הביטחון האזרחי, אירופה עוברת תהפוכות פוליטיות שהולידו משבר זהות וחיזקו את המשיכה לקיצוניות פוליטית. רמת שביעות הרצון מן האיחוד האירופי ירדה לשפל חסר-תקדים, ובצרפת ובבריטניה - המהוות בית למחצית מיהודי אירופה - הצליחו מפלגות ימין קיצוני פופוליסטיות לזכות ב-25 אחוזים מכלל הקולות בבחירות לפרלמנט האירופי שהתקיימו במאי 2014 (טבלה 1).¹ משבר החוב ביוון זרם המהגרים המתגבר מאפריקה לאגן הים התיכון רק הוסיפו והחריפו את המצב.

מפלגות פופוליסטיות מצויות גם בקצה הימני וגם בקצה השמאלי של הספקטרום הפוליטי. במחנה השמאל הקיצוני האנטי-ממסדי מקשרים בין היהודים לבין הקפיטליזם הגלובלי שהם מתנגדים לו, ודוחים

טבלה 1. הנוכחות של מפלגות ספקניות ביחסן לאירופה בפרלמנט האירופי ב-2009 וב-2014

סך כל המושבים שאינם מייצגים מפלגות התומכות במערכת האירופית	פופוליסטים משמאל מספר המושבים של מפלגת "אירופיים למען חופש ודמוקרטיה (ישירה)" (Europe of Freedom and (Direct) Democracy – EF(D)D)	פופוליסטים מימין מספר המושבים שהשיגה מפלגת השמרנים והרפורמיסטים האירופים (ECR – European Conservatives and Reformists) פרלמנט שאינם מייצגים מפלגות (Non-Inscrits)	בחירות לפרלמנט האירופי
110 (14.8%)	32 (4.3%)	78 (10.5%)	2009
151 (19.6%)	48 (6.2%)	103 (13.4%)	2014

במקביל לשקיעת מעמדה של היבשת הישנה בזירה הבינלאומית, אירופים רבים מתייחסים בספקנות ובחשד כלפי האיחוד האירופי כמבנה פוליטי ולמטבע האירו שהונהג בתחומם. רבים מאמינים שהפערים החברתיים התרחבו ושהאיחוד הביא להרס הכלכלות הפחות מתועשות. אכזבת הציבור מן הממשלות המכהנות הניעה חלק מהבוחרים לפנות אל השוליים הפוליטיים. שיעורי האבטלה הגבוהים והתחזיות הכלכליות הקודרות ביותר בעשורים האחרונים יצרו תנאים אידיאליים להצלחה של מועמדים המתמקדים בסוגיה אחת ושל קבוצות שוליים שיחסן לאיחוד האירופי עוין, לזכות במושבים בבתי המחוקקים של מדינותיהם ובפורומים פאן-אירופיים.

במחקר מרשים שנערך בתמיכת קרן מרשל הגרמנית של ארצות הברית זיהה טימו לוכצקי שני מרכיבים שבגללם מצעי הימין הפופוליסטי קוסמים לבוחרים: הם מציעים סדר יום של הגנה על "האומה הנתונה בסכנה" לטענתם, בשילוב עם ההזדמנות להצבעת מחאה המבטאת אי-שביעות רצון כוללת מהממסד הפוליטי.

שתי שאלות מדיניות נוגעות לדיון זה:

- **כיצד על היהודים להגיב לחיזוריהן של מפלגות פופוליסטיות?** מכיוון שהמפלגות הקיצוניות מבינות שיחסים חמים עם היהודים יעניקו להן חיסון מפני האשמות באנטישמיות, יספקו להן לגיטימציה מוסרית, ויעזרו להן לשכנע מצביעים מסוייגים, הן מחזרות אחרי היהודים וישראל. נייר זה מבקש להבחין בין סוגי הפופוליזם השונים ולספק למנהיגי הקהילות היהודיות ולפוליטיקאים בישראל הנחיות לקיום קשרי הגומלין עם מפלגות אלו.
- **כיצד תשפיע עליית המפלגות האנטי-ממסדיות האירופיות על העתיד היהודי באירופה?**

מדוע פונים למפלגות פופוליסטיות?

אנטי-אסלאמיסטים הולנדים וצרפתים, לאומנים הונגרים, בדלנים איטלקים, וקולות אנטי-ממסדיים נוספים משני קצוות הספקטרום ימין-שמאל חולקים איבה משותפת לאיחוד האירופי. מכיוון ש"תהליך האינטגרציה של אירופה" התקדם

התוכניות שלהם משלבות "ניאו-לאומנות"³ עם "אנטי-אליטיזם": בעד האומה ונגד הממסד הפוליטי. בדרך זו הם מאשימים את המפלגות הממוסדות המתונות בכל שינוי חברתי - שסיבתו העיקרית היא הגלובליזציה - הנגרם לקהילת הלאום, ההומוגנית לכאורה. את האיומים העיקריים מסמלות בדרך כלל ההגירה והרב-תרבותיות, בצד ההשפעה שיש לאיחוד האירופי על חיי היומיום.

אף שמפלגות ימין פופוליסטי באירופה צמחו בארצות שחוויותיהן ההיסטוריות שונות מאוד זו מזו, כל אחת מהן מציגה השפעות חיצוניות כמאיימות על הנרטיב הלאומי שעל פיו, לכאורה, התעצבה המדינה שלהן. מפלגות הימין הפופוליסטי בסקנדינביה מתארות את ההגירה ואת האיחוד האירופי כמאיימים על רמת הביטחון החברתי הגבוהה שלהן; קרט וילדרס מנהל מערכה נגד הדתיות המיוחסת למהגרים, המאיימת על ה"סובלנות ההולנדית"; מרין לה פן נוקטת בקו דומה של הצגת ההגירה מארצות מוסלמיות כמאיימת כביכול על ה"סקולריות" - עקרון ההפרדה בין דת ומדינה בצרפת. מפלגת האלטרנטיבה לגרמניה (Alternative für Deutschland- AfD) מזדעקת נגד הושטת סיוע כספי לכלכלות דרום אירופה הנתונות בקשיים, ומציגה אותו כעומד בסתירה לנרטיב של הגרמנים הפעלתנים והחרוצים, שסבלו קשיים רבים בחתירתם להתמודד עם האתגרים הכלכליים שלהם בכוחות עצמם.⁴

מפלגות הימין הפופוליסטיות הצליחו למסגר את עצמן כמפלגות היחידות שיוצאות להגנת הליבה

התרבותית של האומה, בניגוד מוחלט ל"קונסנסוס הרב-תרבותי והפרו-אירופי האליטיסטי", ולהגנת האינטרסים של "האדם הפשוט". שני הנרטיבים המלכדים הללו (ניאו-לאומנות ואנטי-אליטיזם) מסבירים מדוע בוחרים שהצביעו בעבר למפלגות הזרם המרכזי מצטרפים כיום לשורות המפלגות החדשות.

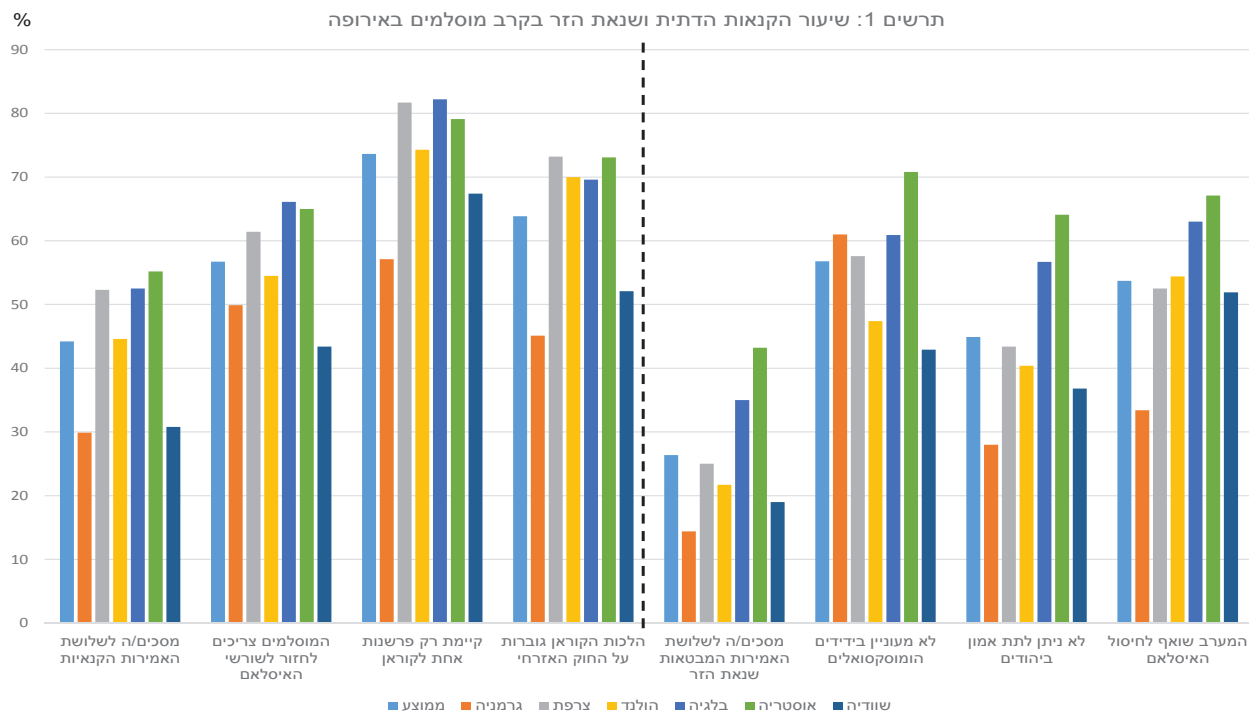
אחרי מאות שנים של אנטי-יהדות נוצרית ו-150 שנות תעמולה אנטי-

יהודית מודרנית, כיום קל מאוד לקשר את היהודים וישראל עם "האליטה הקוסמופוליטית העולמית", והיהדות מתוארת כיסוד זר לאתוס הליבה האירופי המסורתי. מפלגות המחאה משמאל ומימין גם יחד - אף שהן משתמשות ברטוריקה שונה - מקיימות יחסים בעייתיים עם היהודים ועם ישראל.

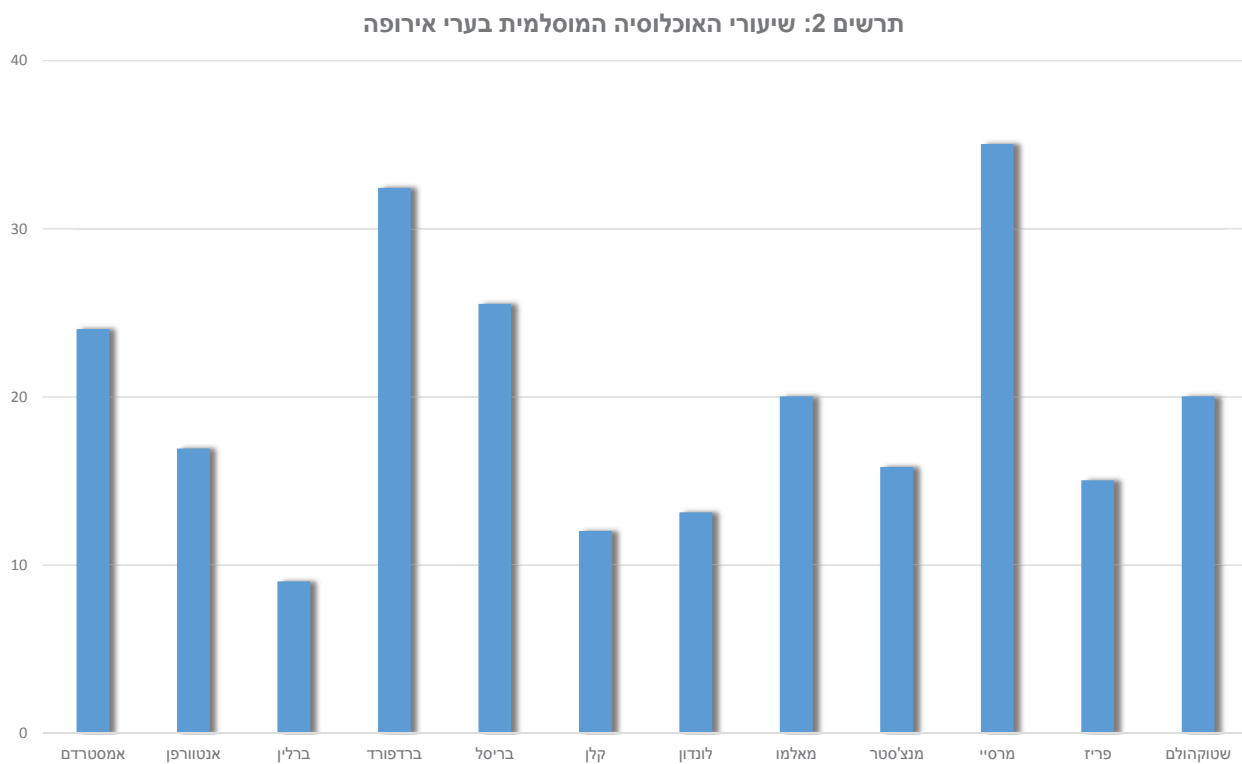
שני הנראטיבים המלכדים - ניאו-לאומנות ואנטי-אליטיזם - מסבירים את תזוזתם של בוחרי הזרם המרכזי לשעבר לשורות המפלגות החדשות

דעות קדומות נגד יהודים בקרב מוסלמים ומצביעי מפלגות אנטי-ממסדיות באירופה

כפי שמוצג בתרשימים 1 ו-3, עמדות אנטי-מערביות ואנטישמיות נפוצות מאוד בקרב מוסלמים שהגיעו לאירופה לאחרונה. בגלל העבר הקולוניאליסטי של אירופה ורגשות האשם כלפי האוכלוסיות הכבושות לשעבר, האירופים בחרו להתכחש במשך שנים רבות לעצם קיומם של רגשות איבה אלה, ורק לאחרונה החלו להכיר בהשלכותיהם (ראו תרשימים 1 ו-2).⁵

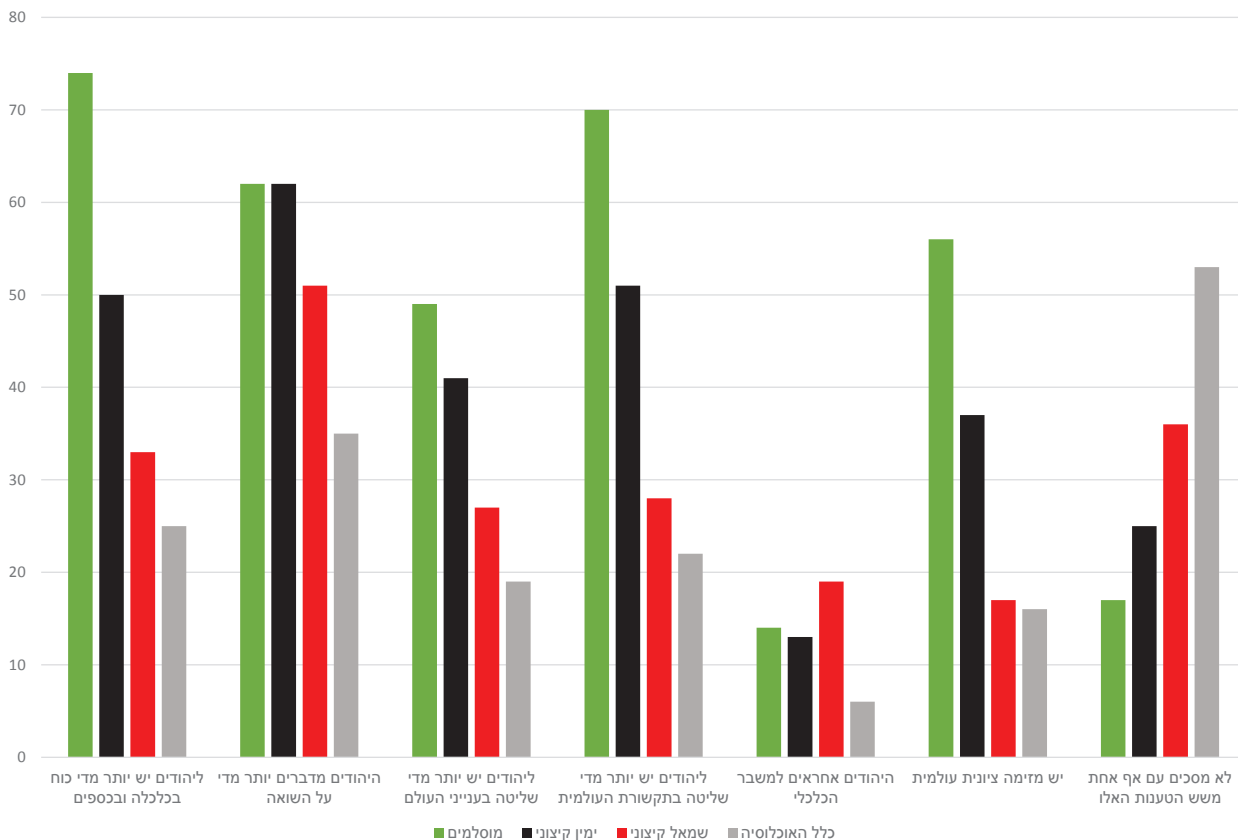
מקור: Berlin Social Science Center, 2013

כי 25 אחוזים מכלל הנסקרים הסכימו לקביעה כי "ליהודים יש יותר מדי כוח בכלכלה ובכספים", לעומת 74% בקרב הצרפתים המוסלמים, 50% ממצביעי הימין הקיצוני, ו-33% ממצביעי השמאל הקיצוני.⁷ נציין כי ניגוד חריף זה בין הירידה הכללית בעמדות אנטישמיות לבין עוינות אנטי-יהודית נלהבת בקרב שלוש תת-הקבוצות שצוינו לעיל תועד אמנם מקומית בצרפת, אך הוא מהווה תופעה רחבה באירופה בכללותה.

כך למשל, סקר שנערך בגרמניה האנטי-גזענית באופן נחרץ מצא כי 3 אחוזים מקרב הגרמנים שאינם מהגרים מסכימים לקביעה כי "ליהודים יש יותר מדי כוח בעולם"; מספר זה גדל ל-25 אחוזים בקרב גרמנים ממוצא טורקי, ול-40 אחוזים בקרב גרמנים ממוצא ערבי.⁶ בדומה לכך, למרות שהדעה הקדומה נגד יהודים בקרב כלל האוכלוסיה באירופה נחלשת בהתמדה, בסקר שפורסם בנובמבר אשתקד מטעם מכון החשיבה הצרפתי Fondapol נמצא

תרשים 3: דעות קדומות נגד יהודים בצרפת (סקר IFOP-Fondapol, נובמבר 2014)

הרטוריקה של השמאל הקיצוני הפופוליסטי ביחס ליהודים ולישראל

לעומת מפלגות הימין הקיצוני הפופוליסטיות, שהאיום על הזהות הלאומית במדינותיהן רודף אותן והן תופסות את היהדות כהשפעה זרה שברצונן לנטרל, המפלגות הפופוליסטיות של השמאל הקיצוני מקשרות את היהודים עם האליטות הקוסמופוליטיות ועם הקפיטליזם העולמי שנגדם הן נאבקות. ביחס לישראל, הנרטיב המארכסיסטי הפשטני נותר פופולרי: ישראל היא מדינה קולוניאליסטית שמדכאת ועוקרת את האוכלוסיה הילידית, והיא אחת המושכות בחוטים של המערכת הפיננסית העולמית. יתרה מזאת, בהסתמך על המסורות הסוציאליסטיות של צדק ורווחה, מפלגות אלו תומכות בקליטת מהגרים נוספים, המגיעים ברובם ממדינות שיש בהן רמה גבוהה של עוינות אנטי-יהודית. באופן רשמי הן מקפידות להרחיק את עצמן מה"אנטישמיות הישנה" (שנאת יהודים באשר הם, אמונה במזימה יהודית כלל-עולמית, אמונה שהיהודים חוללו את הקומוניזם, אמונה שהיהודים הם גזע נחות, וכך הלאה), אבל בגלל קשריהן הפוליטיים ההדוקים עם מוסלמים מקומיים ואהדתן הנתונה מראש לפלסטינים (שבדרך כלל נתפסים באירופה כצד "החלש והמסכן ביותר"), הן מצדדות באנטי-ציונות רדיקלית ומאמצות אלמנטים מהרטוריקה המוסלמית האנטישמית (מזימה יהודית עולמית, שליטת היהודים בקפיטליזם ובמדיניות החוץ של

**המפלגות
הפופוליסטיות
של השמאל
הקיצוני
מקשרות את
היהודים עם
האליטות
הקוסמופוליטיות
ועם הקפיטליזם
הגלובלי**

ארה"ב, וכדומה)⁸. בכל רחבי אירופה, המפלגות המחזרות אחר המצביעים המוסלמים הרבים נוטות להיות עוינות ליהודים.⁹ כתוצאה מכך יש חשש שבצל משטרים פופוליסטיים מסוג זה יפחתו הסיכויים לשגשוג יהודי.

ההבחנה בין "הימין הקיצוני הישן" לבין "הימין הרדיקלי החדש"

ברחבי אירופה ניתן למצוא מפלגות לאומניות בעלות אידיאולוגיות ויעדים שונים מאוד. ההבחנה הרלוונטית ביותר למטרותינו היא בין "ימין קיצוני ישן" (הנוטה לנוסטלגיה לעבר הנאצי והפאשיסטי), לבין "הימין הקיצוני החדש" (שחסידי חשים מאוימים מהאסלאמיזציה של אירופה, ורואים בישראל וביהודים בעלי ברית במאבק נגד האסלאם). על סמך מחקרי ניתוח השיח של רות וודק ניתן לסווג את המפלגות והתנועות הפופוליסטיות לארבע קבוצות כלליות:¹⁰

1. "ימין קיצוני ישן": מפלגות אלו צוברות תמיכה באמצעות עמדה דו-ערכית כלפי העבר הפאשיסטי והנאצי (כגון באוסטריה, בהונגריה, באיטליה, ברומניה, ובצרפת). חלקן - כמו תנועת פגידה (Pegida) ומפלגת NPD בגרמניה, "השחר המזדהב" ביוון, ויוביק (Jobbik) בהונגריה - מפגינות אנטישמיות גלויה ובוטה והן מכחישות את השואה ועוסקות בהפצת תעמולה אנטי-יהודית ואנטי-ישראלית. חלקן, כמו NPD, אף תומכות באסלאם המיליטנטי. במפלגות ימין קיצוני פופוליסטיות כמו החזית הלאומית בצרפת, הברית הלאומית באיטליה, ו-PVO באוסטריה, המצב ברור לחלוטין, שכן מנהיגיהן הבינו כי על מנת לעלות לשלטון הם חייבים לשנות את השיח שלהם. קשה מאוד לקבוע אם שינוי הנרטיב מגובה בהמרה אמיתית של השקפת

העולם שלהן. חברי מפלגות "הימין הרדיקלי החדש" מתייחסים אליהם בחשדנות ומאשימים אותם שהם "תקועים בערוצי הלאומנות האתנית והעליונות האירופית, שקועים עד צוואר בסכסוכי גבולות קטנוניים (כמו בחבל אלטו אדיגה/דרום טירול באיטליה, או בדרום פלנדריה בצרפת), וטיפוח עוינות מיותרת נגד אמריקה ונגד ישראל." נחזור לסוגיה זו בהמשך.

2. **"ימין רדיקלי חדש":** ארגונים אלה מתמקדים בעיקר באיום הנתפס מצד האסלאם, והם מהווים הפניית עורף לפאשיזם ההיסטורי, באמצעות אימוץ הדמוקרטיה (הפרוצדורלית). מפלגות פוליטיות המתמקדות בהתנגדות לאסלאם בולטות בפעילותן בעיקר בהולנד, בבריטניה, בדנמרק, בשוודיה, ובשווייץ. אחד הביטויים להשקפתן כי בין המערב לבין האסלאם הגלובלי מתחוללת כיום "התנגשות ציביליזציות" הוא העובדה שחלקן הפחיתו את הלאומנות האתנית שלהן ואימצו אל חיקן את ארצות הברית ואת ישראל. גופים אלה אינם רואים בקומץ היהודים המקומיים שהשתלבו בחברה הכללית איום על הציביליזציה שלהם, ואת ישראל הם רואים כבעלת ברית אמתית במאבקם. מנהיג ימני רדיקלי מסוג חדש זה הוא הפוליטיקאי ההולנדי חרט וילדרס, העומד בראש מפלגת החירות (Partij voor de vrijheid - PVV), שהיא כיום המפלגה השלישית בגודלה בפרלמנט ההולנדי, ובפועל היא המבטיחה את כהונתה של ממשלת הולנד הנוכחית. וילדרס, המגן בקנאות על כל דבר "מערבי" ו"ישראלי", מגיע מן הזרם המרכזי של הפוליטיקה ההולנדי, ודאג מאז ומתמיד להרחיק את עצמו מהימין הרדיקלי ההולנדי. גם נייג'ל פאראג', מנהיג מפלגת העצמאות הבריטית (United Kingdom Independence Party – UKIP), הידוע כתומך נלהב של ישראל, משתייך לקטגוריה

זו של הימין הרדיקלי החדש. למפלגה יש אפילו ועד פעולה בשם "ידידי ישראל ב-UKIP". לשאלת העיתון הבריטי Jewish Chronicle על עמדתו בסוגיות המעסיקות כיום את היהודים, כגון המתקפות על השחיטה הכשרה, הסביר פאראג' כי אחד הפוליטיקאים של UKIP בדק לאחרונה בית מטבחים כשר ברובע האיסט אנד בלונדון וקבע כי למעשה, שיטות השחיטה על פי חוקי היהדות הן הומניות יותר מאלו הנהוגות במשחטות לא כשרות. דוגמאות לפוליטיקאים שוליים ומעוררי מחלוקת קשה יותר בבריטניה הם ניק גריפין, מנהיג המפלגה הלאומית הבריטית (British National Party – BNP) וטומי רובינסון, מנהיג תנועת מחאות הרחוב האנטי-מוסלמית, הליגה להגנה אנגלית (English Defence League – EDL). הם בהחלט תומכים בישראל וביהודים כיום, אבל הרקע של תומכיהם בעיית.

3. **מפלגות שונאות-זרים מסורתיות:** בארצות אירופיות כמו הונגריה, יוון, איטליה, ובריטניה, אנו עדים לעלייתן של מפלגות המגבילות את התעמולה שלהן לאיום הנשקף לזהותן הלאומית מצד מיעוטים אתניים. ביחס ליהודים, דעותיהם חלוקות. לדוגמה, ליגת הצפון (Liga Nord) האיטלקית נוקטת עמדה נוקשה ביחס להגירה בלתי-חוקית, בעיקר מארצות מוסלמיות, וביחס לטרור. בניגוד לקבוצות שונאות-זרים אחרות הבזות ליהודים, הליגה תומכת בקידום הגירה מארצות לא-מוסלמיות כדי להגן על "הזהות הנוצרית" של איטליה ושל אירופה, אשר לדברי נציגי המפלגה צריכה להיות מבוססת על "המסורת היהודו-נוצרית".

4. **מפלגות נוצריות פונדמנטליסטיות:** בארצות קומוניסטיות לשעבר כמו פולין, רומניה ובולגריה, אנו עדים לעליית מפלגות המאמצות סדר יום נוצרי פונדמנטליסטי שמרני-ריקאציוני. פולין

בעייתית, כמו פיליפ דווינטר ממפלגת "האינטרס הפלמי" (Vlaams Belang – VB) והיינץ-כריסטיאן שטראכה (FPÖ האוסטרית), הם חלק מן ההגיון המורכב הזה. האם היהודים יכולים לבטוח בהם? עיתון הארץ האשים את הפוליטיקאים האירופיים הימנים האלה ב"החלפת האויב הדמוני היהודי שלהם במהגר-הפושע המוסלמי", וטען שהם מבקרים בישראל רק כדי לזכות ב"מחילה יהודית שתקרב אותם אל השלטון."¹¹

המקרה של צרפת: הפער בין הבטחות לה פן לבין מצע מפלגתה

נתייחס לחזית הלאומית הצרפתית (FN) כמקרה בוחן של מפלגת "ימין קיצוני ישן", הטוענת כי ניתקה את הקשרים עם העבר האנטישמי שלה. התרחיש שבו מנהיג ימני קיצוני מתמנה לנשיא צרפת - ביתה של הקהילה היהודית הגדולה ביותר באירופה - הוא בהחלט בגדר אפשרות מציאותית, שיהיו לה השלכות רציניות על עתיד יהודי אירופה. לכן חשוב מאוד לבחון את שינוי הפרדיגמה שמרין לה פן, המנהיגה החדשה של החזית הלאומית הצרפתית, טוענת שהשיגה. בארבע השנים האחרונות עשתה לה פן מאמץ אדיר להרחיק את עצמה מאביה, ז'אן מארי לה פן, המנהיג הקודם של המפלגה, שנודע באהדתו לפאשיזם ובעמדותיו האנטישמיות. אכן נראה כי לה פן אינה שותפה לסלידה של אביה מישראל ומארצות הברית, אך היא עדיין רחוקה מאוד מתפיסת העולם הניאו-שמרנית של חרט וילדרס ההולנדי ביחס למאבק הקיומי המשותף של המערב. המסר המרכזי שלה נותר בעד "העדפה לאומית" בתוך צרפת, באירופה, ובעולם. כמה אינטלקטואלים ימנים קיצוניים והאליטות התרבותיות בצרפת ובארצות נוספות שיש בהן אוכלוסיה מוסלמית גדולה קוראים לתמוך בישראל

ממחישה את הפרדוקס המוזר של אנטישמיות אנדמית, אי-ליברליות ולאומנות אתנית, בד בבד עם עמדה פרו-ישראלית מובהקת. פולין היא אחת המדינות השמרניות ביותר מבחינה תרבותית באיחוד האירופי, והיא הולכת ונעשית שמרנית עוד יותר. מצביעים צעירים הם בסיס התמיכה העיקרי של יאנוש קורוויין-מיקה, מלוכני חמום-מוח ואנטי-פמיניסט קנאי שמפלגתו זכתה ב-7 אחוזים מהקולות בבחירות לפרלמנט האירופי ב-2014, שהבטיחו לה ארבעה מושבים. התזוזה ימינה של המצביעים הצעירים יותר גרמה לעיתון השמאל Gazeta Wybrocza להדביק להם את הכינוי "הדור המוזר". אף שהן ניזונות מאנטישמיות נוצרית ומרבות לבוז ליהדות, מפלגות אלו מעריצות את המדינה היהודית הריבונית ההולכת ונתפסת כיום, במלותיו של סלבו ז'יז'ק, כ"קו ההגנה הקדמי נגד ההתפשטות המוסלמית". בארצות אלו, שבהן קהילות יהודיות זעירות, הנזק הפוטנציאלי ליהודים המקומיים הוא קטן. עם השחקנים האלה ניתן לכתוב בריתות על בסיס ריאל-פוליטיק בדומה לזה המאפיין את הקשרים האיתנים בין העם היהודי לבין הארגונים הפונדמנטליסטים הנוצריים הגדולים בצפון אמריקה.

"ימנים קיצונים ישנים" שמתחפשים ל"ימנים קיצונים חדשים": האם השינוי אמיתי?

תופעת "הימין הקיצוני החדש" מורכבת משני סוגי ארגונים: תצורות חדשות לגמרי כמו מפלגת PVV ההולנדית ו-UKIP הבריטית, שהן שותפות נלהבות של העם היהודי, ומפלגות ימין רדיקלי ישן בעייתיות יותר, הטוענות שעברו שינוי יסודי. ביקוריהם בישראל של פוליטיקאים בולטים בימין הרדיקלי בעלי רקע

אם מפלגות אלו יגיעו לשלטון, מה יקרה לעמדותיהן כלפי יהודים וישראל? לא פשוט להשיב על שאלה זו, בעיקר לגבי מפלגות המחאה שמעולם לא היו בשלטון. המנהיגים הפוליטיים של החזית הלאומית הצרפתית עסוקים בעיקר בסוגיות מקומיות ויש להם עניין לא לגרום לניכור היהודים, כך שהם ממעטים להתייחס לנעשה במזרח התיכון. כללית, מנהיגי המפלגות הפופוליסטיות המבקשות להגדיל את עוצמתן הפוליטית שומרים על פרופיל נמוך ביחסם למחלוקות שאינן נוגעות לאירופה. בראיונות לכלי תקשורת ישראלים או יהודיים, הם מצהירים על

מחויבותם להגן על הזכויות האזרחיות של יהודי אירופה ומבטאים עמדה הוגנת כלפי ישראל. ואולם בחינה מעמיקה יותר של מצע החזית הלאומית חושפת את תוכניתם לאסור גם על הרעלה האסלאמית וגם על הכיפה היהודית במרחב הציבורי, ולאסור על שחיטה יהודית ומוסלמית גם יחד. כמו כן הם מתכוונים להפסיק את כל המימון הציבורי למוסדות מוסלמיים ויהודיים.

מנהיגי "החזית הלאומית" בצרפת עסוקים בעיקר בסוגיות מקומיות ויש להם עניין לא לגרום לניכור היהודים, כך שהם ממעטים להתייחס למזרח התיכון

נדמיין לרגע שמרין לה פן תעלה לשלטון בבחירות הבאות, שיתקיימו בצרפת במאי 2017. הבטחותיה לנטוש את גוש האירו ולפרוש מהאיחוד האירופי, המצטיירות לפחות בטווח הקצר כפנטזיות חסרות שחר, מקשות עוד יותר לחזות מה יהיו עמדותיה בעניינים אחרים. יחד עם זאת סביר להניח שהיא תוכל לקיים לפחות חלק מהבטחותיה: להגביל את זרם ההגירה של לא-אירופים; להקים מחדש את מחסומי הביטחון בגבולות; לפקח על זרימת ההון;

כמדינת קו-חזית שנלחמת נגד מה שהם תופסים כאיום ההתפשטות האסלאמית. אך ספק אם מצביעיהם - הניזונים ממאות שנים של אנטישמיות נוצרית - יתנו אמון ביהודים שהם מכירים וביהודים הישראלים שעליהם הם שומעים. הדיווחים הקשים בתקשורת שהם צורכים על מה שמכונה "הפשעים נגד האנושות" של ישראל מוצאים הד בליבם ומתיישבים עם מורשת הדעות הקדומות האנטי-יהודיות שלהם. ואכן, כפי שהוצג בתרשים 3, פלח גדול ממצביעי החזית הלאומית מחזיקים באמונות אנטישמיות חזקות.

העמדות האנטי-יהודיות בקרב תומכי הימין הקיצוני מתיישבות היטב עם עמדותיהם האנטי-מוסלמיות. בסקר Fondapol שהוזכר קודם, 99 אחוזים מהמשיבים הסכימו לקביעה ש"יש יותר מדי מוסלמים בצרפת"; מספר קטן בהרבה (38 אחוזים, לעומת 16 אחוזים בכלל האוכלוסיה) הסכימו לקביעה ש"יש יותר מדי יהודים בצרפת". האנליסט הפוליטי ז'אן איב קאמי טוען כי היחסים עם היהדות ועם האסלאם הפכו לסלע מחלוקת בקרב הימין הקיצוני האירופי, המפולג בעניין זה לשלוש "משפחות" מנוגדות.¹² יש מדינות שבהן יש מגמה אחת שלטת, ואילו באחרות, כמו בצרפת ובבריטניה, שלושת הזרמים המנוגדים הללו מתקיימים זה בצד זה בקרב הימין הקיצוני.

- זרם אחד רואה באסלאם בעל ברית במאבק נגד המערב, הכולל התנגדות לישראל וליהודים, הנתפסים כשולטים במדיניות החוץ של ארה"ב, וגם של ארצות אחרות.¹³
- הזרם השני אסלאמופובי במובהק ורואה בישראל וביהודי התפוצות בעלי ברית במאבק נגד האסלאמיזציה כביכול של אירופה.
- הקבוצה השלישית סבורה שהאינטרסים של העולם המוסלמי ושל ישראל/היהדות גם יחד זרים ועומדים בסתירה לאינטרסים של אירופה.

הדילמות של מוסדות יהודיים לאומיים באירופה

אסור לזלזל בקסם החדש של הימין הקיצוני. הוא מציג ליהדות אירופה ולישראל דילמה קשה: האם על היהודים ללחוץ את ידו המושטת של הימין הקיצוני באירופה המערבית? רוב הפוליטיקאים הישראלים וגם מנהיגי יהדות אירופה דחו מחוות אלו ומתחו עליהן ביקורת, אך מיעוטם אימצו אותן בחום.

היהודים המקומיים, המתנסים באנטישמיות מוסלמית על בסיס יומיומי, מפולגים ביניהם בשאלה זו. בצרפת, על פי סקר IFOP, כ-4 אחוזים מהיהודים הצביעו עבור ז'אן מארי לה פן ב-2007; 13.5 אחוזים מהיהודים הצביעו לימין הקיצוני בבחירות לפרלמנט האירופי ב-2014; ו-20 אחוזים צפויים להצביע למרין לה פן ב-2017.¹⁴ עד כה נמנעו המוסדות היהודיים הרשמיים מכל מגע פומבי עם לה פן ולא נענו לחיזוריה.

בתגובה להתפתחויות אלו, אנתוני לרמן, לשעבר מנהל מכון המחקר הלונדוני למדיניות יהודית (Jewish Policy Research Institute – JPR), אפיין כך את מבוכת היהודים הליברלים: "יהודים רבים תומכי ישראל בעלי דעות פוליטיות פרוגרסיביות מוצאים עצמם בין הפטיש לסדן. כתומכים בפתרון שתי המדינות לסכסוך הישראלי-פלסטיני, המתנגדים להתנחלויות ולכיבוש, הדבר האחרון שצפו הוא שימצאו את עצמם בחברת הימין הקיצוני, באירופה או בישראל. ובכל זאת, יהודים אלה משוכנעים כי איום 'האנטישמיות החדשה' השמאלנית + אסלאמיסטית מהווה סכנה חמורה, וכי בדבקותם בציונות או בעמדה פרו-ישראלית הם פשוט תקועים עם בעלי ברית לא נוחים. אחרים, המסרבים לעלות על עגלת האנטי-אסלאם ודוחים את הברירה שלדעתם נכפית עליהם על פי תפיסת 'התנגשות הציביליזציות' בעידן שאחרי 11/9 - 'או שאתם אתנו או שאתם נגדנו' -

ונתרו מבודדים.¹⁵

ולהקשות על חברות צרפתיות להעביר את פעילותן לחו"ל. אחד הנושאים הקריטיים ליהודי צרפת יהיה מערכת היחסים של לה פן עם המוסלמים; רבים מתומכי לה פן מצפים ממנה לכפות על האסלאם להנמיך פרופיל בצרפת. האם תהיה מסוגלת להשיג זאת? אחרי עשרים שנה של שאיפות נשיאותיות, האם תהיה מוכנה לקחת את הסיכון של התפרצות מהומות אלימות בכל רחבי צרפת? מומחים פיננסיים טוענים כי קטאר וערב הסעודית, שהגדילו מאוד את השקעותיהן בנדל"ן צרפתי, הופכות לשחקניות מפתח בכלכלת צרפת. מומחי טרור צרפתים קובעים כי מאות ג'יהאדיסטים חזרו לצרפת מסוריה, וכי יש בצרפת יותר ממאה "אזורים חסומים" שכוחות המשטרה ומכבי האש מסרבים להיכנס אליהם, ובאזורים אלה קיימים מחסני נשק אדירים המוכנים לשימוש נגד השלטון. לכך יש להוסיף כי 40 אחוזים מחיילי צרפת הם מוסלמים, שרבים מהם גויסו מתוך אותן שכונות, כך שיהיה קשה לאכוף מדיניות נוקשה לדיכוי האלימות של צעירים מוסלמים. כל הסדר פוליטי עם האוכלוסייה המוסלמית הענקית, העוינת והמנוכרת ברובה - במיוחד לאור השקעות הענק של הסעודים והקטארים - יבוא כנראה על חשבון רווחת היהודים.

רוב הפוליטיקאים הישראלים ומנהיגי יהדות מערב-אירופה דחו את ידו המושטת של הימין הקיצוני, אך מיעוט מתוכם אימץ מחוות אלה בחום

השלכות

על סמך ניתוח שיח סיווגנו את מפלגות הימין הקיצוני הפופוליסטיות לארבע קבוצות. החלוקה הבולטת ביותר למטרותינו היא בין מפלגות "הימין הקיצוני הישן" לבין מפלגות "הימין הרדיקלי החדש". הראשונות מקיימות יחסים אמביוולנטיים עם שורשיהן הפאשיסטיים/נאציים ואוחזות בעמדות שליליות ביותר כלפי היהודים וישראל גם יחד, ואילו האחרונות פנו עורף לפאשיזם ההיסטורי, אימצו דמוקרטיה פרוצדורלית, ורואים בישראל בת ברית במאבק נגד הסכנה שהאסלאם מציב לציביליזציה האירופית.

בהקשר זה, מרין לה פן מחייבת את היהודים לעמוד על המשמר. היא עלולה להיכנע ללחצים ערביים ואנטי-ישראליים לחרם על ישראל, ואף לנסות להטיל סנקציות על ישראל ולכפות עליה הסכם שלום נוקשה ובלתי-הוגן. אך גם מבלי להרחיק לכת עד כדי כך, יש מקום לחשד כי מדינות שבראשן יעמדו מפלגות אנטי-ממסדיות המתייחסות לאיחוד האירופי בספקנות לא יוכלו להיות מתווך מהימן והוגן לקידום השלום במזרח התיכון.

התחזקות הזהות כתגובת-נגד למדיניות הרב-תרבותיות היא רק אחד התרחישים האפשריים, אך אם תתרחש, היהודים עלולים להיות "נזק אגבי" במלחמת הציביליזציות - או גרוע מזה, מטרה ישירה לאותם אירופים הרואים ביהודים חלק ממלחמה זו.

כיווני פעולה

שוב, כפי שניסח זאת אנתוני לרמן, "הדבר האחרון שצפו [יהודי אירופה] הוא שימצאו את עצמם בחברת הימין הקיצוני". אבל בשביל מדינת ישראל, שותפויות פרגמטיות עם מפלגות "ימין רדיקלי חדש" ועם מפלגות נוצריות פונדמנטליסטיות עשויות דווקא להתיישב היטב עם האינטרסים הלאומיים של ישראל. ולנוכח ההתפשטות הנרחבת של מסע הדה-לגיטימציה באירופה, אולי המדינה היהודית אינה יכולה להרשות לעצמה להיות בררנית מדי בגיוס בעלי ברית. יחד עם זאת, כרגע אין שום צורך

דחוף לבוא במגע עם מפלגות הימין הקיצוני הפופוליסטיות; בינתיים הן לא בשלטון. על הקהילות היהודיות להימנע מתגובה לנסיגנות ההתקרבות שלהן ולא לתרום למאמצי הטיוח שלהן. כל עוד התוכנית המדינית של מפלגות אלו מתכוונת להגביל מנהגים יהודיים, ובכך לפגוע בחיי הקהילה, נראה כי היהודים הרבים התומכים בהן לוקים בקוצר ראות. דברים אלה נאמרים באופן חד-משמעי ביחס למפלגות הימין הקיצוני הישן הדוגלות באנטישמיות, מכחישות

את השואה, ומצדדות באויבי ישראל. אך הם חלים גם על מה שניתן לכנות "מפלגות הימין הקיצוני הישן הטוענות שניתקו את הקשרים עם עברן האנטישמי". ולהערכתנו, הדברים נכונים גם לגבי מפלגות פרו-ישראליות, אנטי-אסלאמיות מן "הימין הקיצוני

**מפלגות
הימין הקיצוני
הפופוליסטיות
כרגע לא
בשלטון, כך
שאינן צורך דחוף
לבוא במגע
איתן ורצוי
שהקהילות
היהודיות
יימנעו מתגובה
לניסיונות
ההתקרבות
שלהן**

החדש". כפי שאמר דייב ריץ, דובר קרן הנאמנות של יהודי בריטניה, "הצרה עם הפופוליזם היא שאתה תמיד יודע איפה זה מתחיל, אבל לעולם אינך יודע איפה זה ייגמר. פופוליזם הוא מילה אחרת למדרון חלקלק."¹⁶

אירופה ניצבת היום על פרשת דרכים, ובשלב זה אין לדעת אם בעתיד היא תהיה פתוחה יותר למגוון או שתלך ותיסגר. העם היהודי ומדינת ישראל צריכים להיות מוכנים להתמודד עם כל התרחישים האפשריים.

יחסית. יהודי אירופה כבולים במעין חוזה בלתי-כתוב של אזרחות על-תנאי, ופוחדים שיואשמו בהסתגרות או ב"שבטיות" אתנוצנטרית, ואולי אף יעירו מחדש את הטענה הישנה בדבר נאמנות כפולה, ולכן, בניגוד לקבוצות אחרות, רק לעתים רחוקות הם מעזים לזיזם מאמצי שתדלנות פוליטית פאן-אירופית כדי לקדם את האינטרסים שלהם. הישות הפוליטית האירופית המתפתחת מתמודדת עם קשיים פוליטיים וכלכליים רבים בתהליך האינטגרציה המתמשך שלה, ומחפשת לעצמה זהות - בשאיפה לקבוע מהי המשמעות המדויקת של "להיות אירופי". האם ישנם ערכי יסוד משותפים המייחדים את האירופים, והאם ישנם ערכים שהאירופים דוחים באופן מוחלט? האתוס הבסיסי של האיחוד האירופי התגבש אחרי מאות שנים של סכסוכים אתנו-דתיים ולאומיים עקובים מדם, כך שזהויות אתנו-דתיות ולאומיות חזקות נתפסות כדבר שמוטב להימנע ממנו. בהקשר זה, החריגות של היהודים ושל ישראל נתפסת כחשודה.

6. <http://www.welt.de/politik/deutschland/article108659406/Tuerkische-Migranten-hoffen-auf-muslimische-Mehrheit.html>
7. Reynié, Dominique. *L'antisémitisme dans l'opinion publique française. Nouveaux éclairages*, Fondapol, November 2014. <http://www.fondapol.org/wp-content/uploads/2014/11/CONF2press-Antisemitisme-DOC-6-web11h51.pdf>
8. Koopmans, Ruud. "Fundamentalism and out-group hostility Muslim immigrants and Christian natives in Western Europe." WZB Berlin Social Science Center, WZB Mitteilungen, December 2013. http://www.wzb.eu/sites/default/files/u6/koopmans_englisch_ed.pdf
9. Wikipedia. "List of cities in the European Union by Muslim population" http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_cities_in_the_European_Union_by_Muslim_population
10. Wodak, Ruth (4 March 2014). "Right wing populist parties on the rise". Cyprus Mail. [1. בהתאמה, 81% מהאוכלוסיה ביוון, 72% בספרד, 69% בבריטניה, 64% בקפריסין, 62% בשוודיה, 60% ברפובליקה הצ'כית, 59% בגרמניה, ו-58% בפורטוגל "נוטים שלא לבטוח באיחוד האירופי". ראו: Torrealanca, Jose Ignacio and Mark Leonard. "The Continent-wide rise of Euroscepticism". Standard Eurobarometer 2012. \[http://www.ecfr.eu/page/-/Methodological_note_Euroscepticism.pdf\]\(http://www.ecfr.eu/page/-/Methodological_note_Euroscepticism.pdf\)
 2. שאלות כגון "מהי הדרך הטובה ביותר שבה יכולה יהדות העולם לספק תמיכה ליהודי אירופה? האם על העם היהודי וישראל לעזור להם להגר או לחזק את מאמציהם לשמר את הקהילות המקומיות?" נדונו בהרחבה בניירות מדיניות קודמים של המכון למדיניות העם היהודי. ראו במיוחד את המסמכים "יהדות אירופה: איתותים והפרעות" ו"תוכנית חירום לעליה מצרפת" באתר המכון למדיניות העם היהודי. <http://jppi.org.il/he/uploads/Plan%20for%20Immigration%20from%20France-HE.pdf>
 3. הלאומנות של מפלגות הימין הפופוליסטי מבוססת על הגנת האומה "הנטענת", ופחות על התקפת ההישגים של מדינת אחרות. זוהי סטיה מכרעת מדרכן של התנועות הלאומניות הבולטות במאה העשרים. לכן נעשה כאן שימוש מכוון במונח "ניאו-לאומנות".
 4. ראו: Lochocki, Timo, *The Unstoppable Far Right?* \(Europe Policy Papers\), German Marshall Fund of the United States, 2014. <http://www.gmfus.org/publications/unstoppable-far-right>
 5. חרף אלפיים שנות נוכחות יהודית באירופה, היהדות נתפסה תמיד, בעיני פילוספים ואנטישמים גם יחד, כגורם תרבותי תוסס והטרוגני שגם מעודד יצירתיות \(כשהוא קיים במינונים מתונים\) וגם הרסני \(כשהמינון גבוה מדי\) ביחס לליבה הנוצרית ה"אותנטית" של התרבות האירופית. מתוך מודעותם ליחס דו-ערכי זה, היהודים המקומיים נזהרים מאוד ומקפידים להימנע מפרופיל פוליטי "גבוה מדי", כמובן בהבדלים המתבקשים - בשווייץ הם דיסקרטיים יותר ובצרפת ובבריטניה הם מתבטאים בתקיפות](http://cyprus-

</div>
<div data-bbox=)

mail.com/2014/03/04/right-wing-populist-parties-on-the-rise/

11. Primor, Adar. "The unholy alliance between Israel's Right and Europe's anti-Semites," Haaretz, December, 12, 2010. <http://www.haaretz.com/print-edition/opinion/the-unholy-alliance-between-israel-s-right-and-europe-s-anti-semite-1.330132>
12. Camus, Jean Yves. "The French Extreme Right, Anti-Semitism and Anti-Zionism" in Mammone, Andrea, Varieties of Right-wing Extremism in Europe, 2012

13. יש כותבים, כמו אלכסנדר דל ואל, שהציעו כי קיימת ברית "אדומה-חומה-ירוקה" המאגדת את השמאל הקיצוני, הימין הקיצוני, והאסלאמיסטים, ומבוססת על שנאתם המשותפת כלפי ישראל והיהודים, הליברליזם וארצות הברית, והמערב בכללותו. Valle, Alexandre del. "La convergence des totalitarismes, ou les nouveaux visages rouge-bruns-verts de l'antisémitisme," l'Observatoire du monde Juif, September 5, 2002

14. Fourquet, Jérôme. "Ce que révèle l'étude du poids démographique et du comportement électoral des Juifs de France," Atlantico, September 15, 2014. <http://www.atlantico.fr/rdv/politico-scanner/exclu-que-revele-etude-poids-demographique-et-comportement-electoral-juifs-france-ifop-jerome-fourquet-1732451.html#xzgBPimwMpyJEpti.99>
15. Lerman, Anthony, "9/11 and the destruction of the shared understanding of anti-Semitism," Opendemocracy, 2011. <https://www.opendemocracy.net/antony-lerman/911-and-destruction-of-shared-understanding-of-antisemitism>
16. Ahren, Raphael, "Jerusalem troubled by rise of far right in European election," Times of Israel, May 27, 2014. <http://www.timesofisrael.com/jerusalem-troubled-by-rise-of-far-right-in-european-election>